

2. Δημοσιονομικές εξελίξεις

ΚΕΠΕ, Οικονομικές Εξελίξεις, τεύχος 44, 2021, σσ. 42-49

Κρατικός Προϋπολογισμός, δημόσιο χρέος και προοπτικές των δημοσιονομικών μεγεθών

Ελισάβετ Ι. Νίτση

2.1. Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού, 2020

Ο Κρατικός Προϋπολογισμός (ΚΠ) του 2020, με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους¹, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, παρουσίασε σημαντικό έλλειμμα ύψους 22.806 εκατ. ευρώ ή 14,01% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ)², έναντι μόλις 168 εκατ. ευρώ ή 0,09% του ΑΕΠ το 2019 και στόχου για έλλειμμα 2.286 εκατ. ή 1,4% του ΑΕΠ σύμφωνα με τον ΚΠ του 2020 και 24.319 εκατ. ή 14,94% του ΑΕΠ σύμφωνα με την εκτίμηση του ΚΠ του 2021 (Πίνακας 2.1.1). Αντίστοιχα, το πρωτογενές αποτέλεσμα είναι έντονα ελλειμματικό, καθώς ανήλθε στα 18.195 εκατ. ευρώ ή 11,18% του ΑΕΠ, έναντι πλεονάσματος ύψους 5.017 εκατ. ή 2,74% του ΑΕΠ το 2019 και στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 2.215 εκατ. ή 1,36% του ΑΕΠ σύμφωνα με τον ΚΠ του 2020, έλλειμμα το οποίο είχε εκτιμηθεί στον ΚΠ του 2021, όπου για το 2020 είχε εκτιμηθεί έλλειμμα ύψους 19.624 εκατ. ευρώ ή 12,06% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.1.1). Είναι σαφές ότι αυτή η σημαντική ελλειμματική εικόνα τόσο του Ισοζυγίου όσο και του Πρωτογενούς Ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού οφείλεται στην πανδημία της Covid-19 και τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την αντιμετώπιση τόσο της υγειονομικής κρίσης όσο και της συνεπακόλουθης οικονομικής κρίσης που προήλθε από τα αλληπάλληλα lockdown και την ανάγκη στήριξης της πραγματικής οικονομίας.

Επιπλέον, τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2020 παρουσιάζονται μειωμένα σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους,

καθώς ανήλθαν σε 47.364 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 7.733 εκατ. ευρώ ή 14%, αλλά και του στόχου που είχε τεθεί για έσοδα από τον ΚΠ του 2020, ο οποίος έφτανε τα 54.710 εκατ. ευρώ, δηλαδή μία απώλεια της τάξης των 7.346 εκατ. ευρώ ή 13,4%. Η απώλεια αυτή είχε αποτυπωθεί στον ΚΠ του 2021 όπου αναμενόταν ότι τα καθαρά έσοδα του ΚΠ θα φθάσουν μόλις στα 46.454 εκατ. ευρώ, ύψος που ήταν κατά 910 εκατ. ευρώ ή 2% χαμηλότερο από τα πραγματικά έσοδα. Τα μειωμένα έσοδα οφείλονται κατά κύριο λόγο στην πανδημία, καθώς η οικονομική κρίση που προκάλεσε μείωσε σημαντικά την είσπραξη φόρων, ενώ η αύξηση σε σχέση με την εκτίμηση του ΚΠ του 2021 προκύπτει από έσοδα από ANFA's τα οποία δεν είχαν προβλεφθεί.

Πιο αναλυτικά, τα καθαρά έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ) του 2020 ανήλθαν στα 53.036 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση της τάξης των 7.105 εκατ. ευρώ ή 11,8% έναντι του 2019, αλλά μόλις κατά 715 εκατ. ευρώ ή 1,3% έναντι του στόχου του ΚΠ του 2020. Αντίθετα υπερβαίνουν κατά 1.221 εκατ. ευρώ ή 2,4% την εκτίμηση του ΚΠ του 2021. Αξίζει να σημειωθεί η σημαντική μείωση των εσόδων από φόρους που ανήλθαν σε μόλις 43.198 εκατ. ευρώ, πολύ χαμηλότερα από όλους τους στόχους που είχαν τεθεί. Μεγαλύτερη είναι η μείωση των εσόδων από τους φόρους εισοδήματος (3.127 εκατ. ευρώ ή 18,7% συγκριτικά με το 2019 και 2.988 εκατ. ευρώ ή 18% από τον στόχο του ΚΠ του 2020), ακολουθούμενα από τις εισπράξεις από ΦΠΑ (2.784 εκατ. ευρώ ή 15,6% συγκριτικά με το 2019 και 3.209 εκατ. ευρώ ή 17,6% από τον στόχο του ΚΠ του 2020). Αντίθετα, η αύξηση που παρουσιάζεται στα έσοδα του ΚΠ του 2020 έναντι της εκτίμησης του ΚΠ του 2021 οφείλεται στην αυξημένη είσπραξη φόρων κατά 417 εκατ. ευρώ ή 1% και των μεταβιβάσεων κατά 792 εκατ. ευρώ ή 13,8%

Από την άλλη πλευρά όμως, ο ΚΠ του 2020 εμφανίζει μία σημαντικότερη αύξηση των δαπανών του, καθώς αυτές ανήλθαν στα 70.169 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 14.904 εκατ. ευρώ ή 27% έναντι του 2019, και κατά 14.132 εκατ. ευρώ ή 25,2% έναντι του στόχου

1. Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Δεκεμβρίου 2020, Υπουργείο Οικονομικών, Ιανουάριος 2021.

2. Με βάση την πρόβλεψη του ΑΕΠ για το 2020 από τον ΚΠ του 2021.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1.1 Στοιχεία των Κρατικών Προϋπολογισμών, εκατ. € σε τροποποιημένη ταμειακή βάση

	2019		2020	
	Πραγμ. ¹	Πραγμ. ¹	Πρόβλεψη Προϋπολογισμού 2020 ²	Εκτίμηση Προϋπολογισμού 2020 ³
Κρατικός Προϋπολογισμός				
Καθαρά έσοδα	55.097	47.364	54.710	46.454
Έσοδα	60.141	53.036	53.751	51.815
Φόροι εκ των οποίων:	51.415	43.198	51.415	42.781
ΦΠΑ	17.792	15.008	18.217	14.505
ΕΦΚ	7.125	6.427	7.213	6.463
Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	2.786	2.427	2.813	2.496
Φόρος εισοδήματος	16.716	13.589	16.577	12.923
Κοινωνικές εισφορές	55	54	55	54
Μεταβιβάσεις	4.407	6.537	3.880	5.745
Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	1.728	507	700	547
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.527	2.731	1.713	2.663
Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων	10	8	332	25
Επιστροφές φόρων	5.044	5.672	4.926	5.360
Δαπάνες	55.265	70.169	56.037	70.774
Παροχές σε εργαζόμενους	13.247	13.335	13.403	13.415
Κοινωνικές παροχές	653	137	134	241
Μεταβιβάσεις	28.205	38.751	27.824	38.997
Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.458	1.618	1.145	1.802
Επιδοτήσεις	224	248	89	102
Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)	5.225	4.774	4.500	4.695
Λοιπές δαπάνες	50	29	71	72
Πιστώσεις υπό κατανομή (πλην ΠΔΕ)	0	0	1.495	362
Αποκτήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων	562	631	623	668
ΠΔΕ				
Έσοδα ⁴	2.857	5.542	3.679	5.466
Δαπάνες	5.642	10.647	6.750	10.421
Ταμειακό Πρωτογενές Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού ^{5,6,7,8}	5.017	-18.195	2.215	-19.624
% ΑΕΠ	2,74	-11,18	1,36	12,06
Ταμειακό Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού ^{5,6,7,8}	-168	-22.806	-2.286	-24.319
% ΑΕΠ	-0,09	-14,01	-1,40	-14,94
ΑΕΠ	183.413	162.776 ⁹	162.776	162.776

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2010 και 2021, Υπουργείο Οικονομικών, Πορεία Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού 2020, Υπουργείο Οικονομικών, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Ιανουάριος 2021.

Σημειώσεις:

1. Τα στοιχεία των εσόδων και των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού για τα έτη 2019 και 2020 είναι προσωρινά και θα οριστικοποιηθούν με την κύρωση του Απολογισμού Εσόδων και Εξόδων του Κράτους οικονομικών ετών 2019 και 2020.
2. Στόχοι του Προϋπολογισμού 2020, προσαρμοσμένοι στα συνολικά μεγέθη όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2020.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1.1 (συνέχεια)

3. Στόχοι του Προϋπολογισμού 2020, προσαρμοσμένοι στα συνολικά μεγέθη όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2021.
4. Τα έσοδα από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) περιλαμβάνονται στις κατηγορίες «Μεταβιβάσεις» και «Λοιπά τρέχοντα έσοδα».
5. Έλλειμμα (-)/Πλεόνασμα (+).
6. Τα στοιχεία πραγματοποιήσεων περιλαμβάνουν την επίπτωση του προγράμματος εξόφλησης υποχρεώσεων παρελθόντων ετών και εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης.
7. Η αποτύπωση των στοιχείων είναι σύμφωνη με τη νέα οικονομική ταξινόμηση (Π.Δ. 54/2018).
8. Το ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού περιλαμβάνει 7 εκατ. ευρώ δαπανών και 10 εκατ. ευρώ δαπανών, τα οποία δεν είχαν λογιστικοποιηθεί τη στιγμή της δημοσίευσης του δελτίου.
9. Η εκτίμηση του ΑΕΠ για το 2020 όπως αποτυπώνεται στις εκτιμήσεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2021.

του ΚΠ του 2020, ενώ είναι χαμηλότερες έναντι της εκτίμησης του ΚΠ του 2021 που προβλεπόταν να ανέλθουν στα 70.774 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 605 εκατ. ευρώ ή 0,9%. Η αύξηση αυτή των δαπανών οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των μεταβιβάσεων κατά περίπου 11 δισ. ευρώ, τόσο από το 2019 όσο και από την πρόβλεψη του ΚΠ του 2020, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Αντίθετα, η καταβολή των τόκων, που ανήλθε στα 4.774 εκατ. ευρώ, είναι μειωμένη κατά 451 εκατ. ευρώ ή 8,6% έναντι του 2019, όμως είναι αυξημένη τόσο έναντι του στόχου του ΚΠ του 2020 κατά 274 εκατ. ευρώ ή 6,1%, όσο και της εκτίμησης του ΚΠ του 2021 κατά 79 εκατ. ευρώ ή 1,7%.

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) παρουσιάζει σημαντική αύξηση τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και των δαπανών, καθώς αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Τα έσοδα ανέρχονται σε 5.542 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 2.685 εκατ. ευρώ ή 94% συγκριτικά με το 2019, και 1.863 εκατ. ευρώ ή 50,6% με τον στόχο του ΚΠ του 2020. Αντίστοιχα, οι δαπάνες που ανήλθαν σε 10.647 εκατ. ευρώ παρουσιάζονται αυξημένες κατά 5.005 εκατ. ευρώ ή 88,7% συγκριτικά με το 2019, και 3.897 εκατ. ευρώ ή 57,7% με τον στόχο του ΚΠ του 2020. Η αύξηση αυτή τόσο των εσόδων όσο και των δαπανών σαφώς είχε προβλεφθεί από την αντίστοιχη εκτίμηση του ΚΠ του 2021.

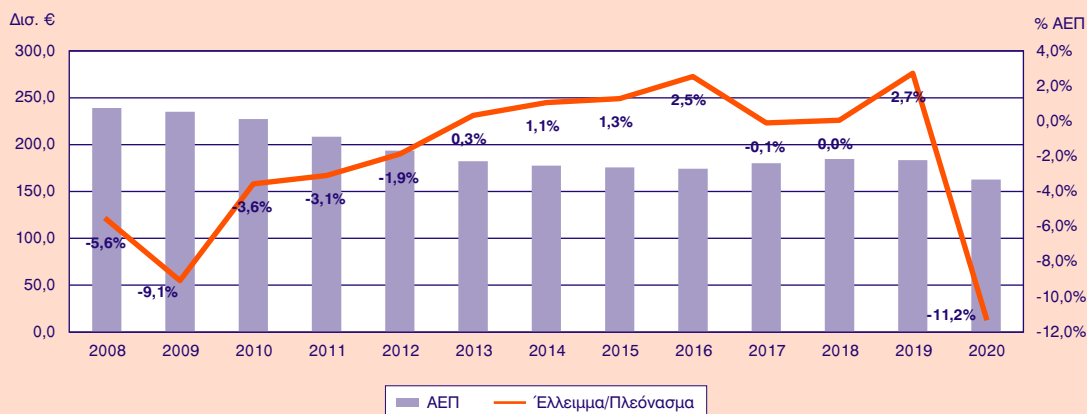
Συνολικά, ο Κρατικός Προϋπολογισμός του 2020, σε ταμειακή βάση, παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις από τους στόχους που είχαν τεθεί τόσο στις δαπάνες όσο και στα έσοδα. Οι αποκλίσεις αυτές δεν εκπλήσσουν, καθώς από τον Μάρτιο του 2020 η πανδημία της Covid-19 έχει επηρεάσει τους Κρατικούς Προϋπολογισμούς των κρατών σε όλη την υφήλιο.

Έτσι και η ελληνική κυβέρνηση κλήθηκε να αναλάβει πρωτοβουλίες για να αντιμετωπίσει πρωταρχικά την υγειονομική κρίση, θωρακίζοντας το εθνικό σύστημα υγείας για τη βελτίωση των νοσοκομειακών δομών με τη δημιουργία κλινών ΜΕΘ, την προμήθεια ιατροφαρμακευτικού υλικού, αλλά και την πρόσληψη υγειονομικού προσωπικού. Στη συνέχεια, η υγειονομική κρίση δημιούργησε μια σημαντική οικονομική κρίση, με αλληπάλληλα lockdown, που οδήγησε στο κλείσιμο πολλών οικονομικών δραστηριοτήτων, στην ανάγκη να τεθούν οι συμβάσεις εργασίας σημαντικού μέρους των εργαζομένων σε προσωρινή αναστολή και τη σημαντική πτώση του εισοδήματος των νοικοκυριών, αλλά και του ΑΕΠ.

Πιο συγκεκριμένα, η κυβέρνηση προχώρησε το 2020 σε παρεμβάσεις συνολικού ταμειακού κόστους 18.198 εκατ. ευρώ ή 11,18% του ΑΕΠ. Από αυτές, παρεμβάσεις ύψους 4.920 εκατ. ευρώ ή 3% του ΑΕΠ αφορούν το σκέλος των εσόδων, με σημαντικότερη τη μείωση της προκαταβολής φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων σε ελεύθερους επαγγελματίες και επιχειρήσεις που επλήγησαν από την πανδημία Covid-19 ύψους 1.600 εκατ. ευρώ ή 0,98% του ΑΕΠ, ακολουθούμενη από την κάλυψη των ασφαλιστικών εισφορών επί του ονομαστικού μισθού των εργαζομένων των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τέθηκαν σε προσωρινή αναστολή ύψους 838 εκατ. ευρώ ή 0,51% του ΑΕΠ και την αναστολή πληρωμών ΦΠΑ σε επιχειρήσεις, αυτοαπασχολούμενους και ελεύθερους επαγγελματίες ύψους 744 εκατ. ευρώ ή 0,46 του ΑΕΠ. Από την πλευρά των δαπανών, όπως είναι αναμενόμενο, οι παρεμβάσεις είναι περισσότερες φθάνοντας τα 10.730 εκατ. ευρώ ή 6,59% του ΑΕΠ, με το μέτρο της επιστρεπτέας προκαταβολής να φθάνει τα 5.368 εκατ. ευρώ ή 3,3%, δηλαδή περίπου το μισό των παρεμβάσεων αυτών. Ακολουθεί η αποζημίωση

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1.1

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) και πρωτογενές έλλειμμα/πλεόνασμα του Κρατικού Προϋπολογισμού 2008-2020 (σε % του ΑΕΠ και σε δισ. €)

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Προϋπολογισμού, διάφορα τεύχη.

Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Πορεία Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού 2020, Ιανουάριος 2021.

Σημείωση: Το 2020 αποτελεί εκτίμηση του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2021.

ειδικού σκοπού ύψους 534 ευρώ, σε μηνιαία βάση, σε εργαζόμενους των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τέθηκαν σε προσωρινή αναστολή ύψους 1.624 εκατ. ευρώ ή 1%, και σε αυτοαπασχολούμενους, ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων και ελεύθερους επαγγελματίες που πλήττονται από την πανδημία ύψους 495 εκατ. ευρώ ή 0,3% του ΑΕΠ, αλλά και η παράταση του τακτικού επιδόματος ανεργίας κατά δύο μήνες ύψους 770 εκατ. ευρώ ή 0,47% του ΑΕΠ. Τέλος, έχουν πραγματοποιηθεί και παρεμβάσεις παροχής ρευστότητας ύψους 2.548 εκατ. ευρώ ή 1,57% του ΑΕΠ που οδήγησαν σε πολύ σημαντική απώλεια.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η οικονομική κρίση που προκάλεσε η πανδημία Covid-19 οδήγησε σε πολύ σημαντική μείωση του ΑΕΠ και σε τεράστιο δημοσιονομικό έλλειμμα. Στο Διάγραμμα 2.1.1 παρουσιάζεται η εξέλιξη του πρωτογενούς ελλείμματος/πλεονάσματος την περίοδο 2008-2020 μαζί με την εξέλιξη του ΑΕΠ. Η περίοδος περιλαμβάνει από το 2008, πριν την κρίση χρέους της ελληνικής οικονομίας, μέχρι τα πιο πρόσφατα στοιχεία. Από το διάγραμμα γίνεται σαφές ότι το 2020 η εκτίμηση για το ΑΕΠ είναι στο χαμηλότερο που παρατηρήθηκε όλη την υπό εξέταση περίοδο, ενώ το έλλειμμα στο πρωτογενές ισοζύγιο άγγιξε το 11,2% του ΑΕΠ, μεγαλύτερο κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ του ελλείμματος του 2009 που οδήγησε τη χώρα στο πρόγραμμα εξυγίανσης.

Ωστόσο, αν και η χώρα βρίσκεται σε ένα ιδιαίτερα δύσκολο σημείο στα μακροοικονομικά της μεγέθη, η κρίση δεν είναι μόνο ελληνική, αλλά παγκόσμια. Επιπλέον, η Ελλάδα θεωρείται μία από τις λιγότερο πληγείσες χώρες με χαμηλούς αριθμούς κρουσμάτων και νεκρών από την πανδημία. Επιπλέον, η άρση της υποχρέωσης για πλεονάσματα στον Προϋπολογισμό από την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι θετικές εισηγήσεις για την ελληνική οικονομία στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εποπτείας, αλλά και η συμφωνηθείσα βοήθεια από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την αντιμετώπιση της πανδημίας, καθιστούν τα ελλείμματα αυτά αντιμετωπίσιμα και αναστρέψιμα την περίοδο αμέσως μετά την αντιμετώπιση της πανδημίας.

2.2. Η εξέλιξη του δημοσίου χρέους το γ' τρίμηνο του 2020

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους³, το τρίτο τρίμηνο του 2020 το χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης ανήλθε σε 364.864,58 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 2 δισ. (0,5%) περίπου σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, 8,8 δισ. (2,5%) από το τέλος του 2019, και 11 δισ. (3,1%) συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019. Επιπρόσθετα, τα ταμειακά διαθέσιμα του Ελληνικού Δημοσίου εμφανίζονται αυξημένα κατά 260

3. Δελτίο Δημοσίου Χρέους, Ιούνιος 2020, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.1 Στοιχεία χρέους Κεντρικής Κυβέρνησης¹ (ποσά σε εκατ. €)*

Περίοδος	2019 (Γ' τρίμ.)	2019 (Δ' τρίμ.)	2020 (Β' τρίμ.)	2020 (Γ' τρίμ.)
Ύψος χρέους Κεντρικής Κυβέρνησης	353.850,25	356.014,92	362.871,42	364.864,58
Κατανομή χρέους κατά είδος επιτοκίου				
Σταθερό ²	331.911,53	336.790,11	350.170,92	352.459,18
Κυμαινόμενο ^{2,3}	21.938,72	19.224,81	12.700,50	12.405,40
Κατανομή χρέους κατά τρόπο διαπραγμάτευσης				
Διαπραγματεύσιμο	71.477,75	64.663,70	74.388,64	77.716,16
Μη διαπραγματεύσιμο	282.372,50	287.660,06	288.482,78	287.513,29
Κατανομή χρέους κατά νόμισμα				
Σε ευρώ, €	347.480,95	352.098,76	358.879,83	360.851,07
Σε νόμισμα εκτός ζώνης ευρώ	6.369,30	3.916,16	3.991,59	4.013,51
Ταμειακά Διαθέσιμα Ελληνικού Δημοσίου⁴	20.230,80	22.818,80	19.267,30	19.527,80
Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου	10.428,58	9.972,02	9.862,58	14.330,54

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Υπουργείο Οικονομικών.

Σημειώσεις:

1. Το χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης διαφέρει από το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης (Χρέος κατά Μάαστριχτ) κατά το ποσό του ενδοκυβερνητικού χρέους και λοιπών στοιχείων που προβλέπονται από τον ESA '95.
2. Η αναλογία σταθερού/κυμαινόμενου επιτοκίου υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη: α) τις συναλλαγές ανταλλαγής επιτοκίου, β) τη χρήση χρηματοδοτικών μέσων από τον ΕΜΣ σχετικά με τα δάνεια που έχουν χορηγηθεί στο Ελληνικό Δημόσιο και γ) την ενσωμάτωση των παραμέτρων κινδύνου του χαρτοφυλακίου υποχρεώσεων του EFSF στο χαρτοφυλάκιο του ελληνικού δημοσίου χρέους.
3. Τα τιμαριθμοποιημένα ομόλογα περιλαμβάνονται στα κυμαινόμενα ομόλογα.
4. Περιλαμβάνεται ο λογαριασμός αποθεματικού προσόδων από τις αγορές κεφαλαίου με υπόλοιπο 15.697,3 εκατ. ευρώ, 30/6/2020 και 30/9/2020.

* Προσωρινά στοιχεία.

εκατ. (1,4%) σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ είναι μειωμένα κατά 3,3 δισ. (14,4%) σε σχέση με το τέλος του 2019 και μόλις 703 εκατ. (3,5%) αναφορικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019. Η παρατηρούμενη αύξηση του χρέους οφείλεται στην αύξηση του δανεισμού που χρησιμοποιήθηκε για τη χρηματοδότηση των αυξημένων δαπανών του Προϋπολογισμού, στο πλαίσιο των μέτρων στήριξης του συστήματος υγείας λόγω της πανδημίας, αλλά και της οικονομίας λόγω της ύφεσης που αποτελεί συνεπακόλουθο της πανδημίας.

Η σύνθεση του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης κατά το τρίτο τρίμηνο του 2020 παρουσιάζεται στον Πίνακα 2.2.1. Με βάση το είδος του επιτοκίου, σταθερό έναντι κυμαινόμενου, το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης σε ποσοστιαία βάση διαμορφώθηκε σε 96,6% και 3,4%, αντίστοιχα. Η μεταβολή της σύνθεσης του χρέους υπέρ του κυμαινόμενου επιτοκίου εξακολουθεί, αν και ο ρυθμός είναι μειωμένος, δεδομένου ότι έχει αγγίξει

το 96,6%, τόσο έναντι του προηγούμενου τριμήνου (96,6% και 3,4%), αλλά κυρίως έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2019 (93,8% και 6,2%, αντίστοιχα). Αντίστοιχη είναι και η μεταβολή υπέρ του μη διαπραγματεύσιμου χρέους έναντι του διαπραγματεύσιμου, το οποίο διαμορφώθηκε σε 21,2% και 78,8%, αντίστοιχα, κατά την υπό εξέταση περίοδο. Τέλος, η ποσοστιαία αναλογία του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης με βάση το νόμισμα παρέμεινε αμετάβλητη συγκρινόμενη με το προηγούμενο τρίμηνο, 98,9% σε ευρώ, ενώ παρουσιάζει μικρή διαφοροποίηση σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019 (98,2% σε ευρώ). Επιπλέον, όσον αφορά τις εγγυήσεις που χορήγησε το Ελληνικό Δημόσιο, αυτές είναι ιδιαίτερα αυξημένες το τελευταίο τρίμηνο, καθώς περιλαμβάνουν το πρόγραμμα «Ηρακλής», τις εγγυήσεις για την αντιμετώπιση της Covid-19 και τις εγγυήσεις προς τις τράπεζες.

Η κατανομή του χρέους, με βάση την υπολειπόμενη διάρκεια αυτού το πρώτο εξάμηνο του 2020, αποτυ-

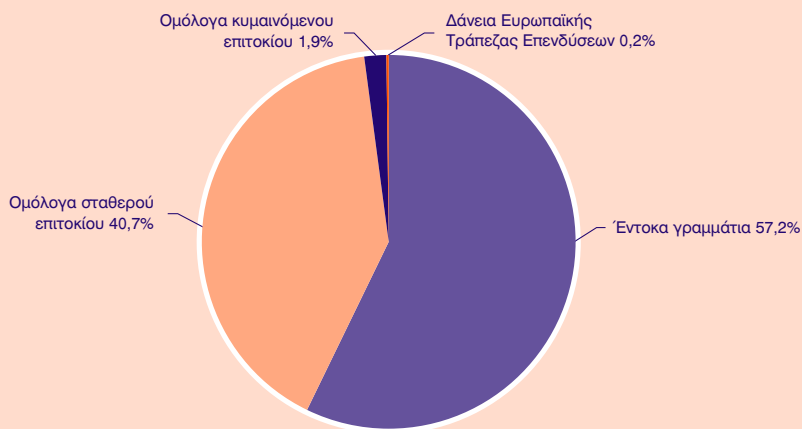
ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2.2 Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης ως προς την υπολειπόμενη φυσική διάρκεια* (ποσά σε εκατ. €)

Περίοδος	2019 (Γ' τρίμ.)	2019 (Δ' τρίμ.)	2020 (Β' τρίμ.)	2020 (Β' τρίμ.)
Συνολικό ποσό	353.549,40	356.014,92	362.871,42	364.864,58
Βραχυπρόθεσμα (μέχρι 1 έτος)	42.982,30	44.329,63	45.868,77	46.992,01
Μεσοπρόθεσμα (1 έως 5 έτη)	36.382,90	36.244,63	39.938,88	39.314,45
Μακροπρόθεσμα (άνω των 5 ετών)	274.485,10	275.441,25	277.063,77	278.558,12

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Υπουργείο Οικονομικών.

* Αφορά τον όγκο των ομολόγων, εντόκων γραμματίων και βραχυπρόθεσμων τίτλων και όχι το σύνολο του Χρέους της Κεντρικής Διοίκησης.

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.2.1
Κατανομή νέου δανεισμού, Γ' τρίμηνο του 2020**

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Υπουργείο Οικονομικών.

πάνεται στον Πίνακα 2.2.2. Οι βραχυχρόνιοι τίτλοι (με λήξη μικρότερη του έτους) του Ελληνικού Δημοσίου αντιπροσωπεύουν το 12,6% του συνόλου, έναντι 11% που καταλαμβάνουν οι μεσοπρόθεσμοι τίτλοι (με λήξη από 1 έως 5 έτη), και 76,4% που καταλαμβάνουν οι τίτλοι μακράς διάρκειας (λήξη μετά την πενταετία) από 13,4%, 11,3% και 75,4%, αντίστοιχα, που ήταν το προηγούμενο τρίμηνο του 2020. Συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019, παρατηρείται μια μείωση του μεριδίου των βραχυπρόθεσμων τίτλων και η αντίστοιχη αύξηση των μεσοπρόθεσμων.

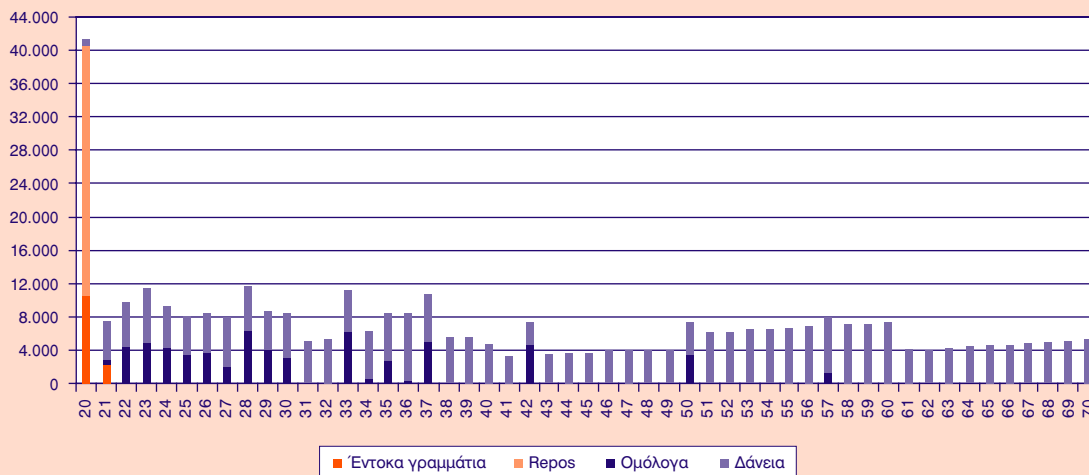
Η μέση υπολειπόμενη φυσική διάρκεια του συνολικού χρέους της Κεντρικής Διοίκησης ανήλθε σε 19,90 έτη,

μειωμένη από αυτή των 20,84 ετών που ήταν το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η μέση υπολειπόμενη φυσική διάρκεια του συνολικού χρέους της Κεντρικής Διοίκησης έχει τριπλασιαστεί από την είσοδο της χώρας στον Μηχανισμό Στήριξης που ανερχόταν στα 7,65 έτη το δεύτερο τρίμηνο του 2010. Επιπλέον, και όσον αφορά τον νέο δανεισμό του Ελληνικού Δημοσίου κατά την υπό εξέταση περίοδο, η μέση σταθμική διάρκεια ανήλθε στα 3,30 έτη, παρουσιάζοντας σημαντική μείωση από το επίπεδο των 19,78 ετών στο οποίο είχε διαμορφωθεί το 2019.

Ο νέος δανεισμός για το τρίτο τρίμηνο του 2020 κατανέμεται σε 57,2% από την έκδοση εντόκων γραμμα-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.2.2

Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους Κεντρικής Κυβέρνησης την 30/9/2020 (ποσά σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Υπουργείο Οικονομικών.

Σημειώσεις: Οι λήξεις τίτλων εξομαλύνονται με προαγορές χρέους και πράξεις διαχείρισης.

Περιλαμβάνεται η επιμήκυνση των δανείων του EFSF που συμφωνήθηκε στο Eurogroup της 22-6-2018.

τίων, 40,7% από ομόλογα σταθερού επιτοκίου, 1,9% από ομόλογα κυμαινόμενου επιτοκίου και μόλις 0,2% των δανείων προέρχεται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. (Διάγραμμα 2.2.1).

Στο Διάγραμμα 2.2.2 παρουσιάζεται το χρονοδιάγραμμα λήξης του χρέους της Κεντρικής Κυβέρνησης με βάση τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία. Από την απεικόνιση των νεότερων δεδομένων φαίνεται πως, αν εξαιρέσουμε το έτος 2021, η διασπορά του βάρους της εξόφλησης του δημοσίου χρέους έχει πλέον εξομαλυνθεί σε επίπεδα, με ελάχιστες εξαιρέσεις, χαμηλότερα των 10 δισ. ευρώ ανά έτος έως το 2070.

Συμπερασματικά, αν και το χρέος παρουσίασε μια μικρή αύξηση το τελευταίο τρίμηνο, αυτό δεν αποτελεί στοιχείο ανησυχίας, καθώς οι χρηματοδοτικές ανάγκες της ελληνικής οικονομίας ήταν ιδιαίτερα αυξημένες λόγω της πανδημίας και των αναγκών χρηματοδότησης των μέτρων για την αντιμετώπισή της.

2.3. Προοπτικές των δημοσιονομικών μεγεθών

Η πορεία των δημοσιονομικών της χώρας το 2021 ακολουθεί το 2020, καθώς επηρεάζεται από την πορεία της υγειονομικής αλλά και της οικονομικής κρίσης. Στον Προϋπολογισμό του 2021 έχουν προβλεφθεί ήδη παρεμβάσεις συνολικού ταμειακού κόστους 7.323 εκατ. ευρώ που αφορούν σε παρεμβάσεις τόνωσης της οικονομίας όπως η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών και η αναστολή της καταβολής της Ειδι-

κής Εισφοράς Αλληλεγγύης στον ιδιωτικό τομέα ύψους 816 και 767 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, από την πλευρά των εσόδων και της μη επιστρεπτέας επιχορήγησης σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις μέσω των ΟΤΑ ύψους 800 εκατ. ευρώ από την πλευρά των δαπανών, αλλά και 3 δισ. ευρώ πιστώσεις υπό κατανομή για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας. Ωστόσο, η πανδημία φαίνεται πως θα διαρκέσει περισσότερο και με μεγαλύτερη ένταση από ό,τι αναμενόταν, καθώς οι νέες μεταλλάξεις έχουν επιδεινώσει την κατάσταση και το τρίτο κύμα της αναμένεται σφοδρότερο, με αποτέλεσμα να έχουν ήδη ανακοινωθεί επεκτάσεις παρεμβάσεων και στο 2021, όπως η αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους 534 ευρώ σε μηνιαία βάση τόσο στους εργαζόμενους των οποίων οι συμβάσεις εργασίας τέθηκαν σε προσωρινή αναστολή όσο και στους αυτοαπασχολούμενους, ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων και ελεύθερους επαγγελματίες που πλήττονται από την πανδημία, η επιστρεπτέα προκαταβολή κλπ. Οι νέες παρεμβάσεις που έχουν ήδη ανακοινωθεί ή θα προκύψουν το επόμενο χρονικό διάστημα αναμένεται να ξεπεράσουν σύντομα τα 3 δισ. που είναι υπό κατανομή και, ως εκ τούτου, θα οδηγήσουν στην ανάγκη αναθεώρησης του Προϋπολογισμού.

Επιπλέον, η χώρα έχει να αντιμετωπίσει θέματα που αφορούν την Εθνική Άμυνα και Ασφάλεια αλλά και το μεταναστευτικό, τα οποία απαιτούν παρεμβάσεις που επιβαρύνουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό. Το δημοσιονομικό κόστος των εξοπλιστικών προγραμμάτων ανέρχεται για το 2021 σε 2.519 εκατ. ευρώ, ενώ οι

δαπάνες για τις μεταναστευτικές ροές αγγίζουν τα 564 εκατ. ευρώ.

Σημαντικό στοιχείο θα αποτελέσει και το επίπεδο της ύφεσης. Για το 2020 η εκτίμηση του ΑΕΠ από την Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2021 είναι μόλις 162.776 εκατ. ευρώ, ενώ για το 2021 η πρόβλεψη για το ΑΕΠ είναι να ανέλθει στα 171.934 εκατ. ευρώ. Έτσι, η ύφεση για το 2020 αναμένεται να αγγίξει το 10,5% σε σταθερές τιμές, ένα ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό και δύσκολα αναστρέψιμο. Επιπλέον, η αύξηση του δανεισμού σε συνδυασμό με τη μείωση του ΑΕΠ έχει εκτοξεύσει το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ και αναμένεται να ανέλθει στο 227,8%, δείκτης ο οποίος δυσχεραίνει τη θέση της χώρας.

Για το 2021, οι προβλέψεις του Κρατικού Προϋπολογισμού δείχνουν ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας της τάξης του 4,8% σε σταθερές τιμές, ενώ το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ προβλέπεται ότι θα ανέλθει στο 218,8%. Οι προβλέψεις αυτές, όμως, είναι βασισμένες στα οικονομικά δεδομένα του Νοεμβρίου του 2020. Έκτοτε οι συνθήκες έχουν αλλάξει και ήδη έχουμε αποκλίσεις, όπως αναφέρεται παραπάνω. Οι πιο πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δίνουν μια εκτίμηση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας της τάξης του 3,5% για το 2021 και 5% για το 2022. Αυτό καταδεικνύει ότι θα χρειαστούν περισσότερα χρόνια για να επανέλθει η ελληνική οικονομία στην πριν την πανδημία κατάσταση.

Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας εξαρτάται από την εξέλιξη της πανδημίας το επόμενο χρονικό διάστημα και, κυρίως, την πορεία των εμβολιασμών τόσο στην Ελλάδα όσο και στις άλλες χώρες, που θα επιτρέψει τη σταδιακή χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων και την επιστροφή στην κανονικότητα. Έτσι, σταδιακά θα έχουμε το άνοιγμα της οικονομικής δραστηριότητας όπως του λιανικού εμπορίου, της εστίασης κλπ. που θα οδηγήσει σε αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, τη βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης και, κυρίως, το άνοιγμα της χώρας στον τουρισμό που αποτελεί και μία από τις σημαντικότερες πηγές εισοδήματος για την Ελλάδα.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό τα χρηματοδοτικά εργαλεία του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, τα οποία αναλύθηκαν στο προηγούμενο τεύχος, να χρησιμοποιηθούν για επενδυτικά έργα και μεταρρυθμίσεις που είναι αναπτυξιακά και δημιουργούν θέσεις εργασίας, ώστε να οδηγήσουν στη βελτίωση της παραγωγικότητας και αποδοτικότητας της ελληνικής οικονομίας και στη στροφή της σε πιο σύγχρονα μοντέλα ανάπτυξης. Έτσι θα αυξηθεί η οικονομική δραστηριότητα, με αποτέλεσμα τη γρηγορότερη έξοδο από την οικονομική κρίση, ενώ η πολλαπλασιαστική επίπτωση στο ΑΕΠ της χώρας θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη οικονομική μεγέθυνση και στη βελτίωση της δημοσιονομικής θέσης της Ελλάδας.